

Vårdnadstvister grund till psykisk ohälsa

Domstolarna agerar aningslöst inför att vårdnadstvister ofta leder till psykisk ohälsa hos föräldrar. Barn borde ha rätt till obligatoriskt samtalsstöd vid infekterade konflikter.

Text: Åsa Moberg | Bild: Helena Östlund | [Prenumerera](#) | Krönika i SocialPolitik nr 3 2016

Med intresse och sorg läste jag i SocialPolitik nr 2 2016 en intervju med Linnéa Bruno som forskar om vårdnadstvister. Hennes avhandling *Ofridstid – Fäders våld, staten och den separerade familjen* bekräftar mitt intryck att samhällets system för att hantera svåra föräldrakonflikter förstärker eländet för samtliga inblandade, särskilt barnen.

Infekterade vårdnadstvister finns ofta med som bakgrund till psykiska problem hos vuxna. Genom att ta ställning för den ena föräldern kan psykiatrin dessutom bidra till att konflikten förvärras.

Även domstolsväsendet hanterar vårdnadstvister med obegriplig aningslöshet. Föräldrar som bevisligen inte klarar att ha kontakt med varandra kan tilldömas gemensam vårdnad, eller omfattande umgängesrätt för den part som förlorar vårdnaden. Senast jag läste en sådan dom ringde jag upp domstolen. Hur anser samhället att vardagens flytt av barn mellan föräldrarna ska lösas i praktiken? Svaret blev att det inte är domstolens problem.

Vems problem är det då? Ideella stödinsatser, som kvinnojourerna, utför ett fantastiskt arbete, men inte efter en avslutad vårdnadstvist. Jag frågade domstolen vart de berörda ska vända sig för att få hjälp. Inget svar fanns, ingen vägledning. Det är inte heller socialtjänstens uppgift att agera medlare.

I den senaste dom som jag läst yrkade mamman på enskild vårdnad och fick det: "Parternas samarbete i frågor om barnen är obefintligt, vilket innebär att de inte kan ha gemensam vårdnad. [...] Något fungerande samarbete mellan parterna finns inte". Tingsrätten fastslår att pappan har utsatt sina barns mamma för "omfattande trakasserier", men hävdar ändå att "båda föräldrarna får anses vara lämpliga som vårdnadshavare."

"I målet är klarlagt att parterna sedan [18 månader] endast haft kontakt med varandra via andra personer. [...] Av de berättelser som parterna har lämnat framgår vidare att de båda hyser misstro mot varandra." Hur kan rättsväsendet tro att föräldrar ändå ska klara att reda ut alla praktiska frågor kring barnen, som ska träffa sin pappa enligt ett detaljerat schema i domen?

Något är i grunden fel. Det enda glädjande är att ny forskning kartlägger vad. För Vetenskapsrådet har rättssociologen Annika Rejmer gjort en omfattande, ännu inte publicerad, studie av 1087 stämningsansökningar, med 44 aktstudier, enkäter till 202 föräldrar och intervjuer med 48 föräldrar.

I ett mejl till mig, som jag citerar med hennes tillstånd, berättar hon om de nedslående resultaten. Det är vanligt med "...ångest, depression, panikångest och självmordstankar". Stressen leder ofta till psykisk ohälsa. En tredjedel av föräldrarna klarar inte att sköta arbete och hem.

"Enligt våra resultat blir de flesta dessutom av med jobbet/långtidssjukskrivna." När föräldrarna får sätta betyg på rättsväsendet blir det underkänt. "Ett år efter avslutad handläggning vill en klar majoritet inte ha med varandra att göra, de varken respekterar eller litar på varandra..."

Sekretessregler gör dessutom att psykisk ohälsa, missbruk eller våld bara kan utredas om de berörda går med på det, i praktiken sker det alltså inte. Myndigheterna har inte rätt att tala med barnen utan båda föräldrarnas godkännande, vilket kan leda till att barnens upplevelser inte kartläggs.

Kostnaden för följderna är enorm, för samhället och för alla

berörda, oavsett om måttet är pengar eller lidande. Lagar måste ändras. Det tar tid. Innan dess måste socialtjänsten åläggas en medlaruppgift så att föräldrar i svåra konflikter kan få hjälp att hantera sina barns vardag. Obligatoriskt samtalsstöd till barn efter vårdnadstvister skulle vara en viktig förebyggande insats.

Åsa Moberg